

Aftenposten

Ukesluttartikkel 23 oktober 2009

Rolf Utgård

En lærerbegravelse

Kirken er nesten full, og som vanlig kommer jeg sist og må finne meg en plass litt framme, men ikke så langt framme at jeg sitter sammen med den nærmeste familien. Han var jo bare læreren min og det er 40 år siden. Jeg føler meg litt ille til mote, for dette var en lærer som jeg og mange andre bråkte for. Jeg snakket med ham på hans gamle dager og da så han bedre ut enn da vi hadde ham på skolen, men han syntes det var fint at jeg hadde klart meg så bra.

Jeg tenker på dette når jeg forlater kirken. Kanskje falt noe i god jord likevel?

Hvor mange timer brukte ikke han og de andre lærerne på å banke inn kunnskap i oss unger som kriblet i hele kroppen etter å komme hjem og ned på fotballøkkka, ut i skogen for å klatre etter fuglereder, drive fangst og fiske eller løpe langs tangene etter stormen for å vrake materialer.

Den beste læreren jeg hadde var nok han uten lærerskole. Hans motivasjon, naturtalent og uvanlige bakgrunn, var trolig viktigere for å lede ungene inn i positive spor, enn all verdens formelle utdanning.

På 1980-tallet, skulle Kværnerklubben, hvor jeg var tillitsvalgt, bevilge penger til lærerstreiken. Det ble en kraftig diskusjon, for lærerhatet satt dypt hos mange av medlemmene. Lærerne som skulle gi dem kunnskaper og en plattform for å mestre samfunnets realiteter, lot ofte arbeiderunger få føle at de var annenrangs. De med skrive- og lesevansker, ble tapere fra første skoledag.

I disse dager diskuterer de lærde om man skal reversere de senere årenes satsing på teori i skolen. Grunnen skal være elevenes manglende motivasjon og at så mange hopper av videregående. Det snakkes høyt om økt disiplin også, men hverken lugging, ørefiker, gjensitting eller utvisning motiverte oss bråkebøtter i min tid. Praktikerne, arbeideklasseungdom, enkle mennesker og unger med lese- og skrivevansker er ikke mindre intelligente eller mindre motiverte for å lære enn andre unger. Man er heller ikke mindre mottakelige for teori, men det dreier seg mye om hvilke teorier, hva slags kunnskap og hva slags holdninger man møtes med.

Min far var ingen stor teoretiker, dessuten var han litt ordblind, som man sa i gamle dager, men han koste seg over å gjendrive forrige generasjons teori om at fuktig ved varmet best. Han var en praktiker som stilte spørsmål ved vedtatte sannheter. Praktikerne elsker teorier som hjelper dem å mestre praktiske problemer, mens teoretikerne helst ikke vil befatte seg med praktiske problemer. Derfor har teori blitt ett skjellsord synonymt med virkelighetsfjern hos den lille mann. Det fantes teorier om at jenter ikke tålte å løpe lange distanser eller hoppe på ski, og for ikke lenge siden fantes en teori om "kvinnehysteri", mens årsaken ofte lå i et undertrykkende ekteskap eller samfunn hvor kvinnene aldri fikk utfolde seg som mennesker. Arbeiderklasseunger erfarte at teoretikerne ofte ble brukt til å bortforklare ubehagelige sannheter eller å rettferdiggjøre urettferdighet.

Når ungene merker at skolen ikke er for dem, men en institusjon for seleksjon, hvem som skal bli herre og hvem som skal bli tjener, vender man seg bort fra skolen. I fiskersamfunnet hjemme var utdanning ganske unyttig, og min mor måtte smuglese bøker som ung jente. Jenter var eslet til

hus og hjem, og unger til fiskere, småbrukere og arbeidere skulle bare bli ”nevenyttige”.
Alternative karrierer innebar ofte smertefulle brudd og klassereiser.

Skolen skal være et sted for kunnskap, dannelse og sosialisering, men det dreier seg også om å oppdage og hjelpe fram mange små talenter. Det blir lettere når lærerne setter seg i elevenes posisjon og skaffer seg oversikt over de interessante og relevante teoriene ungene må mestre for å ta ut sitt potensiale.

Jeg tipper de fleste lærerne har mer enn god nok utdanning i sine fag, at de er både velmenende og engasjerte, men forstår de kulturkløften mellom praktikerne fra arbeiderklassen og teoretikerne fra akademikerklassen?

Norsk skole er prega av små klasseforskjeller, de fleste lærere kommer selv fra alminnelige kår og er gode støtter for elevene på deres vei mot voksenverdenen. Derfor er ropene på mer disiplin, mer konkurranse, tidlig utvelgelse og mindre teori en blindgate. Kravet om å få slippe teori kan virke besnærende og som en kjærkommen imøtekommelse av arbeiderklassens behov, men i virkeligheten er det en bakstreversk tanke, et rop om ”skomaker bli ved din lest”, for teori og perspektiv gjør hverdagen morsommere og arbeidslivet mer produktivt.

Gi heller ungene lærere og teorier til å bli kloke av, teorier som får ungene til å strekke seg og undres, til å sprengre grenser og klasser og til å utforske sitt potensiale. Vi har grunn til å være stolte av den norske enhetsskolen. Det har gitt det norske arbeidslivet og hele samfunnet et større tilfang på ikke bare gagns mennesker, men alle slags talenter, fagfolk, forskere, kunstnere og ledere som ellers ville blitt valgt bort pga sin klasse og manglende ”motivasjon”.

Rolf Utgård
rolut@online.no